

A Spílhózniról

(igen vázlatos vázlat)

„Inkább ésszel, mint ész nélkül!”

Mi lehet az oka annak, hogy miután egy 45 éves, 171 cm magas, 90 kilós 3 gyerekes családapa kiáll 20-150 fiatal (14-24 éves fiúk-lányok) elé, több mint három órát beszél nekik legfeljebb egy szünetet közbeiktatva a férfi-nő kapcsolat-ról, szerelemről, házasságról, szexualitásról, és azok ezt eltűrik, sőt a jelekből ítélve még élvezik is, és a végén többnyire újabb helyekre (iskolákba, gimnáziumokba, közösségekbe stb.) hívják? – Nem igazán tudom. Talán az lehet a rejtély kulcsa, hogy nyíltan, őszintén beszélek nekik olyan dolgokról, amelyek érdeklik, érintik őket, és amelyekről így, ilyen összeállításban, ilyen megközelítésben ritkán beszélnek nekik.

Miért tartok „Spílhóznikat”? Egy szomorú tapasztalatom miatt: sok olyan házasságot láttam, ahol a társak egymás idegeire mennek, feloldhatatlan feszültség izzik közöttük, miközben külön-külön mind a kettő „jó fej”, többé-kevésbé rendes ember, egymást mégis nehezen viselik el. Rá kellett jönnöm, hogy a feszültségek abból adódnak, hogy nem illenek egymáshoz. Ezért a „Spílhózni”-val az a célom, hogy a fiatalokat megpróbáljam rávenni arra, hogy gondolkozzanak el: a házastársat igenis választani kell! Miről beszéllek? Először arra biztatom őket, hogy életüket saját maguk éljék, ne mások éljék helyettük: ne bevett mintákat, „közfelfogást” esztelenül követve éljenek, hanem legyen tudatos állásfoglalásuk általában az életről és ezen belül a férfi-nő kapcsolatról. A jelszó: „Inkább ésszel, mint ész nélkül!” Leginkább a férfi-nő kapcsolatról, ennek kellékeiről, céljáról, az ezzel kapcsolatos feladatokról beszélek: először a férfi, illetve női mivoltáról, a férfivá és nővé váláshoz szükséges tennivalókról. Az ember gyereknek születik, és bár meghatározott neme van, az idő múlásával automatikusan csak a nemének megfelelő ivarérett egyeddé válik, de nem férfivá és nővé. A fiúkból csak „hímek” lesznek (van akiből a falu bikája), a lányokból pedig nőstények. A nemi érés persze nem lényegtelen dolog, hiszen új emberélet „teremtése” lehetőségének adja meg az alapját. A lányoknál különösen fontosnak tartom, hogy a menstruáció semmiféle szégyenérzettel, félelemmel ne kapcsolódjon össze. Ezért elmondom a saját családomban bevezetett szokást: Amikor lányaink „nagylányok” lettek, ezt be „kellett” jelenteni, amikor is este pezsgős vacsorát rendeztünk, csiszolt üveg poharat kaptak ajándékba – az egész család együtt ünnepelte azt az örömhírt, hogy a leányunk immár biológiailag (és csak így!) alkalmassá vált az anyaságra.

A nővé válás folyamatában kiemelem annak fontosságát, hogy egy nőnek azzal a biztos tudattal kell élnie, hogy ő – már attól, hogy nő – a teremtés virága szépsége, egyszerűen gyönyörű. Senki se szégyellje nőiességét, sőt! A szépséget nem lehet centiméterekkel mérni, a „nőideálok” történelmi koronként jelentősen változnak. Feladata a nőnek, hogy megfelelő szakértelemmel rendelkezék: tudja milyen frizura, ruha, viselkedés áll neki jól. Képes legyen helyesen használni a „vegyi fegyvereket” (a szépítőszereket), és sohase váljék (ezek helytelen használata miatt se) nevetségessé. Tanulja meg, hogy a nőben mindig van valami „titok”, ezt érezni lehessen rajta. Fejlessze ki magában azt a képességet, hogy harmóniát, szépséget tudjon varázsolni környezetébe. Ezekon kívül – jelen társadalmi-gazdasági-történelmi adottságaink miatt – legalább alapfokon értsen a háztartás vezetéséhez is.

A fiúknak gondot kell fordítaniuk arra, hogy legyen bennük „tartás”. Fizikailag is, pszichikailag is. A legfontosabb, hogy kifejlesszék magukban a lovagiasság erényét: határozott keménységgel álljanak meg az életben, így álljanak a nő elé is, ugyanakkor maximális tisztelettel és gyöngédséggel fordulva a másik nem felé. A koedukáció okozta hátrány, hogy a gyerekek kiskorukban megszokják, hogy egymásnak nemtől függetlenül

hátrány, hogy a gyerekek kiskorukban megszokják, hogy egymásnak nemtől függetlenül pajtásai és nem veszik észre, hogy idővel a lányok kezdenek nővé válni, és a fiúknak már nem lenne szabad ugyanúgy „ökörködni” a lányokkal, mint egymással.

Bízatom őket – nemüktől függetlenül –, hogy váljanak „valakivé”. Legyenek belső értékeik, értsenek valamihez igazán jól stb. A piacon csak az remélhet „jó árat”, akinél jó a „felhozatal”. Becsüljék önmagukat, hiszen mindenki egyetlen példány a világon, és ráadásul 1:6.000.000-hoz volt az esélyünk a megtermékenyítéskor, hogy éppen mi születünk... (attól függően, hogy hívők, vagy többségükben nem hívők előtt beszélek, térek ki itt arra, hogy az Uristen nem csak „egy gyereket” akart, mint a szüleink, hanem pont minket – már fogantatásunk pillanatában).

Ha már kialakult az igazi férfi és a nő, jöhet a kapcsolat. Beszélek ennek fajtáiról (házasság, együttjárás, „barátság”). Kifejtem, hogy barátság fiú és lány között nem lehetséges, legalábbis nem abban az értelemben, ahogy azonos neműek között, mert a szexualitás jellemzi a férfi-nő kapcsolatot. Bízatom őket, hogy alakítsanak ki „laza” kapcsolatokat, amelyek nem kizárólagosak, mint az együttjárás, de lehetőséget adnak egymás megismerésére, annak felismerésére, hogy milyen pár lenne belőlük. Mivel minden a párválasztásra van kihegyezve, úgy gondolom, szükséges megadni minden jelentkező versenyzőnek a lehetőséget néhány találkozás erejéig, hogy kiderüljön: milyen ötlet ez a kapcsolat. Ez akkor is kötelező, ha éppen nem szerelmes valaki a jelentkezőbe, sőt azt esetleg enyhén ellenszenvesnek találja. Hiszen csak kettesben derül ki, hogy milyen ember a másik, ha egyedül marad velem. És végképp csak kettesben derül ki, hogy milyen pár lehetnénk. Egy fontos feltétel van csak: ne legyen eleve kizárva a házasság lehetősége. Ez a feltétel annyiban érdekes igazán, hogy ha viszont eleve ki van zárva a házasság lehetősége, akkor nem szabad „lazázni” (Pl. az egyik fél házas, vagy pap), mert nem kívánt meglepetések érhetik az embert. Beszélek a „lazázás” nehézségeiről, szabályairól, az együttjárásba való átmenetről, ennek a folyamatnak egyirányú jellegéről.

Természetes felhördülés közepette kifejtem, hogy a szerelem egy betegség (látás-, halláskárosodással, értelmi képességek csökkenésével jár), amelyet jellegének megfelelően kell kezelni. Nem szabad a szerelem tényéből azt a következtetést levonni, hogy „megtaláltam az igazit!”. Ez persze nincs kizárva, de nem következik a szerelem tényéből. Ahhoz, hogy eldönthessük, ki az „igazi”, alaposan meg kell őt ismernünk. Egyrészt, hogy ő maga milyen ember, mennyire kitartó, teherbíró, türelmes, mekkora „lelke” van (hogyan kezeli a problémákat) stb. Ki kell fürkészní – ha szerelmes az ember, ez nem könnyű –, hogy mi idegesít a másikban. Ha ez megvan, fel kell tennem a kérdést: el tudom-e viselni ezt a dolgot hosszú távon. Tilos „megnevelni” a másikat, leszoktatni arról, ami engem idegesít. Azért tilos, mert sikerülhet, ha a másik eléggé szerelmes, de ez nem lesz maradandó siker.

Meg kell figyelni a partner családját. Ki kell fürkészní, „kire ütött az a gyerek”, és akkor egy 20-30 évvel idősebb kiadásban lehet őt szemlélni. Ne tévesszen meg senkit, ha a gyerek tiltakozik szülője valamilyen cselekedete, hozzáállása ellen. Amit otthon magába szívott, az előbb-utóbb előjön.

Kerülni kell a „pincsi-kutya” effektust: ha a gazdi füttyent, lihegve szalad; ha dobbant, visszahúzódik és várja, mikor kerül megint sorra. Ha valaki mindenben alkalmazkodik a másikhoz, önmagát feladva, akkor az nem egy áldozatos, önzetlen valaki, hanem csak eszetlenül szerelmes. Figyelni kell, megvan-e a kölcsönösség a programok alakításában, mert ha nincs meg, lehet hogy kezd előállni a „pincsi-kutya” effektus.

Meg kell tanulni veszekedni, mert a házasságban csak akkor nincs vita, ha az egyik fél rabszolga, vagy hülye.

Meg kell találni a módját, hogy méltósággal elviseljük, ha szakításra kerül sor. Nem szabad megakadályozni a szakítást semmiféle trükkel, ha az egyik fél komolyan gondolja. Ezért nem szabad a szakítás okának közlését mindenáron követelni, mert ok ugyan mindig van, de nem mindig fogalmazható meg. Tudattalan világunk is megismer, és jöhet onnan is a jelzés.

Néhány könnyedebb téma után (hogyan lehet „elvarázsolni” a fiúkat, illetve a lányokat, hogyan lehet kipróbálni, milyen a kedves, ha kiborul stb.) következik a KIF-görbe. A Kapcsolat Intimitásának Fokát ábrázolom az idő függvényében, a kapcsolat testi vonatkozá-

sait értve rajta. Alapvető szabályként mondom, hogy a szexualitás bármilyen formája csak akkor emberhez méltó, ha önkéntesen, felszabadultan, örömet adóan történik. Ha nem ilyen, akkor embertelen (nem állati, mert az teljesen normális).

A KIF-skála beosztása: Ú, K, CS, CMK, TNK (amikor egy fiú meg egy lány „úgy” néz egymásra, kézfogás, csók, ciróka-maróka, teljes nemi közösség). Fontos: mindenkinek más a KIF-beosztása (más-más mértékben „nagy dolog” neki egy-egy intimitás), és mindenkinek joga van a saját KIF-beosztásához. Nincs egyetemes, előírt KIF-beosztás. (Mit „izélsz” egy csók miatt?) Egy kapcsolatban az intimitás mindig annyit jelent, amennyit az érzékenyebb KIF-skálájú partnernek jelent. Maga a folyamat a férfi, illetve nő felfedezésétől („Úgy néznek egymásra”) a teljes nemi közösségtől azonos jellegű és egységes. A szabályok tehát végig érvényesek, és nem a TNK a fő, és főleg nem az egyetlen kérdés (szemben egyes „lelki” könyvek szemléletmódjával).

Szélsőséges KIF-görbék után felrajzolom a szerintem normális lefutású KIF-görbét, amely jellegét tekintve emelkedő, néha lassabban, néha kissé meredekebben emelkedő szakaszokkal. Definíció: ha egy kapcsolat életében valamilyen fokú intimitás előfordult, a KIF-görbe arra a pontra ugrik, és mindaddig azon a magasságon halad, amíg feljebb nem kerül. A valóságban is így van, vagyis ha egyszer már valami megtörtént, meg fog még egyszer, még kétszer stb. is történni. Nem szabad tehát hülyíteni magunkat a „csak most az egyszer kipróbáljuk” – trallalásával.

A KIF-görbe tehát nem azt mutatja, hogy egy adott pillanatban mi történik egy kapcsolatban. Nem jogosultság-görbe. Felrajzolom az igény-görbéket is, amelyek meglehetősen rapszodikussággal törnek különböző magasságokba és mélységekbe. Az igény-görbe nem tartozik az erkölcs kategóriájába. Jó vagy rossz mindig a tett, nem az érzés. A fő szabály: súlyozott dögség valakit az éppen aktuális KIF-igénygörbéje fölé vinni, ugyanilyen súlyozott dögség ezt hagyni.

A KIF-görbének az elkötelezettségi görbe alatt kell maradnia, amely görbe az idő múlásával arányosan tud csak növekedni, maximumát a házasság megkötésekor éri el. Ez a szabály azt szolgálja, hogy testünkkel mindig azt fejezzük ki, ami egész emberségünknek is megfelel, különben csak „élvezkedünk”. Az élvezkedéssel nem az a baj, hogy az valami „jogtalan öröm” lenne, hanem az, hogy nem jó az embernek, ha leválasztja testét embersége egészéről. Ha mást fejez ki testével, mint ami egész személyiségében is benne van, valami „baja” lesz. Ha más nem, akkor az, hogy az egész szexualitás elveszti varázslatosságát, szépségét, embert-formáló örömét, és technikává, élvezeti cikké válik. Ráadásul ilyenkor az ember tényleg nem érzi jól magát utólag, nem öröm, derű tölti el, hanem valami érthetetlen keserűség, hiányérzet. Nem igaz, hogy a szexualitás merő biológia. De igaz, hogy ösztönös késztetéseink is vannak, amelyek önmagukban közömbösek, csak tisztában kell lenni jelenlétükkel. Fel kell tudni tenni a kérdést, hogy kedvesem most engem akar, vagy csak a nőtényt/hímet bennem.

Kifejtem – nem éppen a legfinomabb kifejezésekkel –, hogy az ember le tudja választani testét személyisége egészéről, csak tudni kell, hogy ez milyen jellegű dolog. Akik ugyanis ezt hivatásszerűen végzik, azok a prostituáltak. De az a lány, aki csak azért csókolózik – bár se teste, se lelke éppen akkor nem kívánja –, hogy hagyja már abba a nyavajgást a fiú, vagy azért, nehogy megsértődjön lovagja és nehogy otthagya, akkor bizony önző érdekből (ha nem is pénzért, bár ilyenkor járna neki egypár százás) szolgáltatja a testét. Attól, hogy nem az egész testét szolgáltatja, még ugyanolyan jellegű a dolog. És akkor is ugyanerről van szó, ha csak azért történik valami a kapcsolatban, mert tavasz van és borzasztóan kívánják egymást, de maga a kapcsolat még nem annyira elkötelezett, mint amit a testükkel kifejeznek. Ilyenkor (páros)önző érdek a kéjvágy kielégítése. Kurvának lenni persze nem jó, ezért aztán azt szokták csinálni, hogy megpróbálják az elkötelezettségi görbét utána nyomni a KIF-görbének. Ebből ered a „Totty-babám”-efektus: teljesen egymásba habarodnak, egyéniségüket feladják és a legszigorúbb monogám házasságot játsszák (függetlenül a testi kapcsolat fokától). Annyira egymásba csimpaszkodnak, hogy aztán végül össze is házasodnak, miközben egyikük, vagy mind a ketten valahol mélyen érzik, hogy nem illenek össze. Ráadásul esetleg számosan mondják is nekik, hogy nem valók egymáshoz. Ha ilyen helyzetbe kerül valaki, legalább gondolkodjon el: Biztos, hogy mindenki rosszat akar nekem? Fő szabályként kimondom,

hogy észnél lenni csak a körülmények megválasztásában lehet. Ismerni kell önmagam és a kapcsolatomat, tudnom kell, mikor kezd a józan eszem elmenni, és ilyenkor utána kell menni (Jó volt, szép volt, elég volt – mára).

Bízatom a fiatalokat arra, hogy a szexualitással kapcsolatos érzéseikről, gondolataikról is merjenek beszélgetni egymással. Legalább ők ne kezeljék már tabuként a témát.

Felhívom a figyelmet arra, hogy amit a filmekben látunk, az ott bemutatott érzelmek, érzések „művészi alkotások”. Nem szabad hasonlót várni az életben, és ha valaki nem úgy érez, mint azt a filmek alapján gondolná, ne higgye azt, hogy valami baj van vele.

A házasság előtti nemi életről is beszélek. Felteszem a „miért ne?” kérdést megelőző kérdést, hogy miért van szükség rá. Elmondom a hosszabb ideje végzett közvélemény-kutatásomból ismert válaszokat: Mindenki csinálja, biztos úgy kell – ez egyszerűen nem igaz. Olyan jó. Ez igaz. Nagy baj lenne, ha a házasságkötés után derülne ki, hogy szexuálisan nem illünk össze. Ez is igaz, csak ehhez nincs szükség a teljes nemi közösségre. AKIF-görbe emelkedésével jóval hamarabb kiderül, hogy szexuálisan össze tudnak-e hangolódni, vagy sem.

Elméletileg a teljes elkötelezettséghez tartozik a teljes nemi közösség. A teljes elkötelezettség pedig a házasság megkötése, hiszen ekkor vállalom a másikat emberségem összes dimenziójával, a történelmi-társadalmival is. Emellett, az is tény, hogy örök hűséget esküdni egymásnak akár őszintén is, nem egy nagy „kunszt”. Kell hozzá egy fiú meg egy lány, aki szereti egymást, meg alkalmas május végi időjárás és egy félhomályos erdei tisztás. Az alapvető különbség az ilyenkor esküdött örök hűség és a házasságkötéskor szerzett „papír” között, hogy az előbbi ki lehet aludni. Azt a darab papírt nem lehet. A házasság megkötése egyrészt „kunszt”, másrészt valóban embert-formáló döntés, amelyet nem lehet „kipróbálni” (mint ahogy a halált sem lehet kipróbálni). Ezért nem beszélhetünk próba-házasságról, legfeljebb próba-együttélésről, próba-ágybareggeliről stb.

Az elméleti megfontolásoknál döntőbb probléma a házasság előtti nemi élettel, hogy olyan súlyos veszéllyel jár együtt, ami erősebb érv ellene, mint az „oan jó” (sic!) mellette. Mi ez a veszély? Abból adódik, hogy nincs 100%-os biztonságot nyújtó fogamzásgátlás. A biztonság legfeljebb 99,9% vagy ennél rosszabb (különböző védekezési módokról is beszélek röviden, értékelve is azokat). A lényeg, hogy teljes biztonsággal nincs kizárva a teherbeesés lehetősége. Ebből viszont az következik, hogy ha a lánynak nem „jön meg” időben, teljes joggal jeges rémület szoríthatja össze kicsi szívét. Lehet, hogy 2-3 nap múlva megjön, és akkor megkönnyebbül, de addig! Valóban jogos kitenni a lányokat ennek a veszélynek, hogy idegölő kétségek között töltsön el néhány napot csak azért, mert „olyan jó”? Ráadásul az ilyen félelmek visszahathatnak a nő szexuális életére, csökkentve, vagy akár súlyosan károsítva az örömhöz jutás képességét.

Tudatában kell lenni annak a veszélynek is, hogy volt már arra példa, a lány „direkt” teherbe ejtette magát, hogy aztán feleségül vegyék. Sajnos, nem köthet utána már igazi házasságot, legalábbis nem a házasságkötés eredeti értelmében. Ugyanis ha a lány szíve alatt hordja a fiútól származó gyereket, nem igaz, hogy a fiú szabadon, saját elhatározásból áll az anyakönyvvezető vagy az oltár elé.

Beszélek a szüzességről is, ami nem kizárólag a biológiai értelemben fontos, érdekes. Szűz nem „marad” valaki, hanem azzá „válni” kell. A lényeg: értéknek tartom magam, és nagyon megnézem, hogy kinek adom oda magam életemben először (és csak egyszer lehet először odaadni magam egész életemben!) teljesen. Így érthető Szt. Pál felfogása a szüzi életmódról: a házasságról lemondó emberek akkora értéknek tartják magukat, hogy teljesen csak az Istennek hajlandók odaadni önmagukat.

Külön témaként, de szigorúan ide tartozóként előhozom az ember alapvető magányosságának kérdését, amely abból fakad, hogy véges lények vagyunk, ugyanakkor nyitottak a végtelenre. Ebből fakad a „kiáltás” Valaki után. A magány érzése a szerelmeben látzólag megszűnhet, de mindenkiben megvan a végtelen utáni vágy, és ha ez később előtör, az nem feltétlen annak a jele, hogy valami baj van a házassággal, vagy a kapcsolattal.

Felhívom a figyelmet arra, hogy a szerelemre jellemző „gőz” a házasságban szükségszerűen elszökik. A szerelmes vágyakozást mindig a *már igen* és a *még nem* kettőssége

gerjeszti. Nem lehet sóvárogni olyan valaki után, aki mellett nap mint nap felébredünk. A szerelem igazi értékei megmaradhatnak a házasságban is, kiegészülve azzal a többlettel, ami csak a meghozott végleges döntés után válik igazi valósággá: *hozzám tartozol és én hozzád tartozom.*

A lebonyolítás koreográfiája:

A foglalkozás elején a Koncz Zsuzsa által énekelt „Gyerekjátékok” című számot játszom le. Felhívom a figyelmet arra, hogy az egész élet egy nagy „játék” (nem komolytalan, hanem igazán érdekes, olyan valami, amit érdemes csinálni), és ezen belül van az „egész más játék:” a férfi-nő kapcsolat.

Bemutkozás után néhány kérdést teszek fel, amelyekre csukott szemmel, kézfeltartással kell válaszolni (tanárok, idősebbek kiküldve): Ki az, aki már nem szűz? – Ki gondolja úgy, hogy a nemi élet megkezdésével meg kell várni a házasság megkötését? – Kinek volt már olyan testi kapcsolata másnemű partnerral, amit később megbánt? – Ki az, aki valamilyen formában hisz Istenben? Hazudni természetesen szabad, és az adatokat szigorúan bizalmasan kezelem.

Egyes témák illusztrálására elhangzik még: Koncz Zsuzsa előadásában a „Valaki a nagyvilágból majdcsak rámtalál” (a szakítás elviselésének csúcstechnikája), Zorán „Kiáltás” című száma (az alapvető magányosság illusztrálására), ha van idő, az elején az „Amikor” és a „Húsz év múlva” című számok, illetve ezek összevágott részletei, annak illusztrálására, hogy miért tartok Spilhóznit; a végén pedig a „Lökde ide a sört” és a „Jöjj kedvesem!” című számok (az előbbi azért, hogy ne az ilyen öröm legyen az egyetlen és a legfőbb leendő házasságukban, a zárószám pedig azért, mert ha legalább ezt a szintet tartani tudják, már nincs nagy baj).

VARGA PÉTER

Arcok és szándékok

Rapszodikus tudósítás a VI. Nevelésügyi Kongresszusról

Nyárvégi ténfèrgés átható istállószagban. Jobbról néhány fogfájós kutya fel-felvonít, balról sánta lovacska baktat sorsa után. Falusi turizmus? Vakációs látomások? Nem, itt már a 93/94-es tanév története íródik. A 93/94-es? A VI. Nevelésügyi Kongresszus a távlati fejlesztés problémáinak megtárgyalására hivatott össze 1993. augusztus 25. és 28. között az Állatorvosi Főiskolán. Szaz elegáns dísztermi megnyitó után jártunk tanteremről tanteremre – szekcióülésre – az istállók fölé épített emeleten. Megmutatkozott a maga valójában a magyar nevelésügy „állatorvosi lova”.

A közoktatás irányítási rendszere átalakulóban van. A mai bizonytalanság összefügg a közigazgatási és kormányzati intézményrendszer ma még kellőképpen meg nem szilárdult voltával. A közoktatás területén is szükség van a törvényhozói és a végrehajtó hatalom viszonyának, a bírói hatalom szerepének világosabb meghatározására. Szükség van az egyházi és magántulajdonban működő intézmények és a közpénzek felhasználásáért felelős közhatalom kapcsolatának tisztázására. Elengedhetetlen a területi igazgatási funkciók végiggondolása, a területi ellátási felelősség jobb körülhatárolása. Különösen felhívja a kongresszus a figyelmet a kistélepülések igazgatási kompetenciájának gyengeségére, ellátási feladataik megoldatlanságára. Azt javasoljuk, hogy a kormányzat tegyen erőfeszítést a kisebb iskolafenntartók, iskolairányítók kompetenciájának, a helyi iskolai vezetés felkészültségének a fejlesztésére.*

*A kurzívval szedett szövegrészek a Kongresszus ajánlásának részletei. Közfelkiáltással fogadta el a plenáris záróülés. A tudósítás logikáját követve idézem az Ajánlás fő gondolatait.